

Gravhøjen på Ulfborg kirkegård og Det Tang-Vosborgske Legat

Af Esben Graugaard

I det sydøstre hjørne på Ulfborg kirkegård ligger en gravhøj nok så smukt. Der er ikke tale om en oldtids- eller pesthøj, men om en kunstigt opført høj fra 1855, der dækker over Tang-familiens gravhvelving.

Mange bemærker vel knap nok gravhøjen, der ligger i Ulfborg kirkegårds sydøstre hjørne. De sidste mange år forholdsvis anonym og græsbegroet som høje nu engang er. I løbet af det sidste år er højen på foranledning af Realdania Byg, der som ejer af Nørre Vosborg siden 2004 har administreret Det

Tang-Vosborgske Legat, sikret for eftertiden. Gravkammeret inde i højen er blevet kalket, murværket efterset og sikret, og en oplysningstavle formidler fremover historien om denne høj, der slet ikke er den gamle oldtidshøj, nogle ikke-lokalkendte kan antage den for at være.

Høje findes rundt omkring på en del vestjyske landsbykirkegårde, eksempelvis i Mejrup, Rom, Borris og Humlum. Nogle er meget flade og antages at være pesthøje fra senmiddelalderen, andre er forhistoriske og har altså ligget på stedet, før der blev etableret kirkegård. Enkelte oldtidshøje er som den på Humlum kirkegård og højen på marken ved Cirkusgården i Ydby i Sydthy i nyere tid ”udhulede” og indrettet til begravelse for henholdsvis familien Møller på Vejbjerggård og cirkusfamilien Miehe. I sidstnævnte tilfælde er der tale om en bronzealderhøj, der allerede først i 1900-årene var ødelagt ved etablering af et røgeri i højen. Højen blev fredet i 1930’erne, men i 1944 fik cirkusdronningen Dora Miehe en smule usædvanligt såvel Nationalmuseets som Justitsministeriets tilladelse til at indrette et mausoleum i højen til henstilling af urner.¹ Også den høj man bisatte den legendariske amtmand Gerhard Faye i på Thisted gamle kirkegård i 1845 var en oprindelig bronzealderhøj.

I dette perspektiv er Tang-slægtens gravhøj på Ulfborg kirkegård noget særligt, for den blev etableret fra grunden i 1855.

Det begyndte med købmand Christen Noe’s begravelse i 1799

Tang-slægtens gamle gravsteder på Ulfborg kirkegård er ikke bevarede før 1800. Vel var familien i

gården Nørre Tang yderst oplyst, men det var dog også en jævn bondeslægt, hvilket betød meget i familiemedlemmernes selvforståelse. Dette ændrede sig fundamentalt med Peder Tangs erhvervelse af Nørre Vosborg gods i 1786. Hans eneste søn, Niels Kiær Tang, blev i 1797 viet til Marie Meinert, hvis morfar var den gamle købmand Christen Noe, som i sin tid havde været Peder Tangs principal. I sommeren 1799 besøgte Noe barnebarnet, som nu var herregårdsfrue i hjemstavnen. Under dette ophold døde Christen Noe 77 år gammel på Nørre Vosborg. Den 27. juni begravedes ”- Hr. Christen Noe Brygger og Handelsmand i Kiøbenhavn. Døde her paa Nørre Vosborg -” på Ulfborg kirkegård.² Denne begravelse skal være sket i kirkegårdens sydøstligste hjørne. Dermed blev Christen Noe’s død begyndelsen til Tang-familiens gravsted på dette sted. En bevaret kisteplade, der må være hængt op efter gravhøjens etablering, fortæller da også, at: *”Under denne Gravhøj gemmes støvet af Christen Noe”*.

Den næste begravelse i kirkegårdens sydøstligste hjørne fandt sted i 1814. Den 19. juni døde kammerråd Niels Kiær Tang til Nørre Vosborg kun 47 år gammel. Det bevarede portræt af ham udstråler en solid rødmosset sundhed; ikke desto mindre havde denne aktive mand været svagelig i flere år. Hans efterladte enke Marie Meinert formulerede hans død så smukt i sin dagbog: Niels ”- gik til de Godes Hjem, der jeg vil stræbe efter at favne ham igjen”.³ Den 23. juni 1814 blev den afdøde godsejer ”betroet Jordens Skiød”, som enken skrev. Gravstedet blev hegnet med et stakit, og godsets gartnere sørgede for, at graven altid var smukt beplantet. De følgende år besøgte Marie Meinert ofte gravstedet sammen med sine børn. Gravstedet blev et udflugtsmål, hvor man indtog kaffe med kager eller frokoster.

Når ses bort fra begravelsen af et spædbarn, som vi vender tilbage til nedenfor, forløb herefter 41 år, inden der atter skulle arrangeres en begravelse på kirkegården i Ulfborg. Men den 22. februar 1855 døde Marie Meinert, som de sidste mange år havde kaldt sig for bispinde Koefoed efter ægteskabet med C.D. Koefoed. Marie kom ordentligt af sted

Kisteplade over Marie Cathrine Meinert, hvis død i 1855 blev den direkte anledning til, at hendes søn, etatsråd Andreas Tang, lod gravhøjen etablere på dette sted. Her lå hans far Niels Kiær Tang til Nørre Vosborg og oldefar købmand Christen Noe i forvejen begravet. Kistepladen kan ses i Gyldenstjerne-kapellet i Ulfborg kirke.

fra sit elskede Nørre Vosborg, for snedker Carlsen havde fremstillet *”En daabelt Ligkiste til Sal. Bispinden formedelst 40 rigsbankdaler”*.⁴ Godt et halvt hundrede mennesker ud over den nærmeste familie var mødt op til begravelsen. Her var repræsentanter for familierne Kirk og Strandbygaard i Ebbensgård og Svendsholm, her var møller Lund fra Gammel Mølle i Råsted, proprietær Steenum fra Sønder Vosborg, distriktslæge Gleerup fra Holstebro og forvalter Ægidius. Kisten blev båret fra kirken ud på kirkegården af fæstebønder under Nørre Vosborg.⁵

Det var dette dødsfald, der fik etatsråd Andreas Tang og hans hustru Molly Fenger til at overveje de fremtidige begravelsesforhold for dem og deres efterkommere. At det resulterede i opførelsen af en kunstig gravhøj må tilskrives etatsrådets fascina-

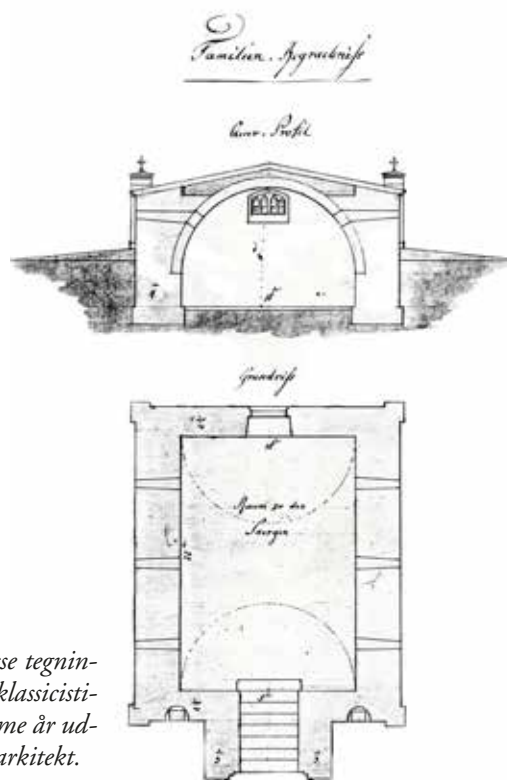
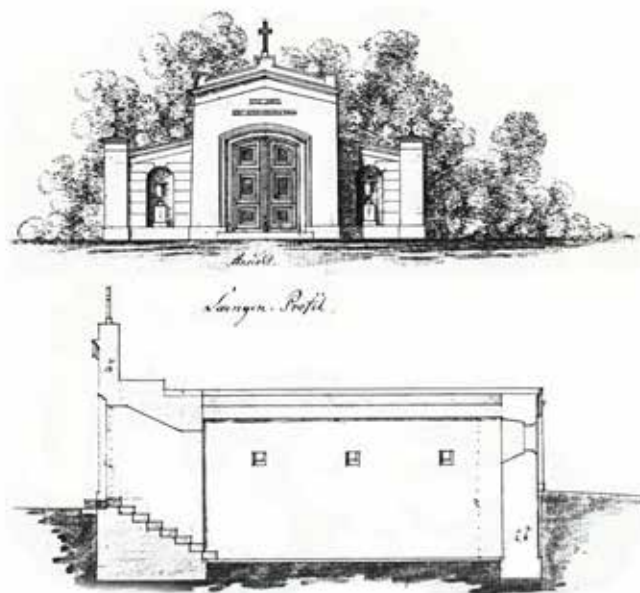
tion af forhistorien. Han var som bekendt en ivrig oldsagsamler og vel nok Vestjyllands eneste medlem af Det kongelige Danske Oldskriftselskab.

Det Tang-Vosborgske Legat oprettes, og højen etableres

Et hvælvet tøndeformet gravkammer blev opført af teglsten fremstillet på Nørre Vosborgs eget teglværk. Kammerets vægge kalkedes hvide. Oven på kammeret blev herefter fyldt jord, indtil konstruktionen havde facon af en klassisk forhistorisk høj. Indgangen var i højens østside med et smukt nyklassicistisk indgangsparti i sandsten tegnet af bygmester Neubarth, som samme år tegnede den nygotiske tilbygning til sydfløjen på Nørre Vosborg. Om det blev opført helt som tegnet, ved vi ikke, for der eksisterer kun et enkelt fotografi af indgangspartiet. I givet fald er det forfaldet og derpå taget ned, længe før adgangen til gravhvælvingen blev endelig lukket.

Molly og Andreas Tang enedes den 6. juli 1855 om at oprette et legat under navnet Det Tang-Vosborgske Legat, dog således at det først skulle træde i kraft ved den længstlevendes død. Derfor skrev Molly Tang den 9. januar 1879, at hun herved bestemte, ” – at der ved min Død bliver at oprette et Legat under Navn af Det Tang-Vosborgske Legat, for hvilken jeg i Forventning af allerhøjeste Confirmation herpaa fastsætter Følgende Fundats”.

Der blev afsat 2.000 kroner som legatkapital, der indestod som første prioritet i gården Korsgård i Ulfborg. Gården var fæstegård under Nørre Vosborg, og den årlige fæsteafgift på 30 kroner skulle tilfalde legatet, ligesom der ved ejerskifte skulle tilfalde legatet 60 kroner. Ved legatets ikrafttræden skulle en jordlod udskilles fra Korsgård, hvor der efter planen skulle opføres en fribolig til fattige indbyggere i Ulfborg sogn. Denne tanke blev dog ikke realiseret.

I Nørre Vosborgs godsarkiv på Landsarkivet for Nørrejylland findes disse tegninger af gravhvælvingens indretning og indgangsparti. Formen og den nyklassicistiske stil minder meget om de tegninger ”Landbaumeister” Neubarth samme år udfærdigede til udvidelsen af Nørre Vosborgs sydfløj, så han er den mulige arkitekt.

Det Tang-Vosborgske Legat havde to formål. Det primære var at vedligeholde *"den Tangske families gravhøj"* på Ulfborg kirkegård. Dernæst skulle legatet yde understøttelse til værdigt trængende fra Ulfborg sogn. I fundatsen står, at grunden, hvorpå gravhøjen blev etableret, *"er afleveret af sognebeboerne ved en i december 1855 udstedt deklaration"*. Det fremgår samtidig, at gravhøjen med den murede hvælving og indgangsdøren er etableret på dette tidspunkt. Højen er således skabt i løbet af efteråret 1855.

Retten til at indsætte kister i den nyetablerede høj ville i fremtiden tilkomme efterkommere af Peder Tang og Mette Bagger Kjær – den Peder Tang, som i 1786 erhvervede Nørre Vosborg. Men da Mette og Peder som bekendt kun havde sønnen Niels Kiær Tang, var det hans efterslægt, der kunne gravesættes i højen. Når der ikke længere var plads til flere kister, eller der var risiko for at *"molestere"* de allerede indsatte ved at sætte flere ind i hvælvingen, skulle begravelserne i højen stoppes. De fysiske begrænsninger i hvælvingen var et flademål på 4,07 meter x 7,60 meter, altså ca. 30 kvadratmeter.

Indgangspartiet til gravhøjen blev formodentligt realiseret efter bygmester Neubarths tegninger, som det fremgår af dette foto. Tak til Ulfborg –Vemb Lokalhistoriske Arkiv for hjælp til at skaffe billedet, som er i privateje.

Gravhøjen skulle ud over ved nye begravelser åbnes hvert år dagen efter Kristi Himmelfartsdag. Døren ind til begravelserne skulle åbnes *"– i den årle morgenstund og stå åben hele dagen under bevogtning og oplyst og lukkes igen om aftenen og dermed vedbliver så længe fornødent, for at kisterne kan aftørres og repareres, ligesom også selve hvælvingen."* Foruden kister og hvælving skulle legatet sikre, at gravhøjens ydre tilstand var i passende stand.

I tilfælde af at der ikke var flere, som berettiget kunne gøre krav på at blive begravet i højen, eller der simpelthen ikke var plads til flere kister, skulle legatbestyrelsen 20 år *"efter det sidste lig er indsat"* lade hvælvingen kaste til og indgangen tilmure. Hvis der herefter var kapital tilbage i legatet, skulle der hvert år den 16. november på Marie Meinerts fødselsdag uddeles legatportioner til værdigt trængende fra Ulfborg sogn. Kunne sådanne ikke findes, kom trængende fra Gørding, Vemb og Bur sogne i betragtning.

Legatet skulle til enhver tid bestyres af en bestyrelse bestående af ejeren af Nørre Vosborg som født formand, sognepræsten i Ulfborg samt en repræsentant for Ulfborg sogneråd. Sådan har det været til 2012.⁶

Andreas Tang og hans Molly bisættes i højen

I 13 år stod Marie Meinert alene i sin kiste inde i hvælvingen, inden hun fik følgeskab af sin kære søn Andreas. Den 12. august 1868 døde etatsråd Andreas Evald Meinert Tang til Nørre Vosborg som følge af alderdom og astma. Med sine 65 år var det dog næppe alderdommen, der havde gjort en ende på hans liv; han har været slidt op af dels et usædvanligt virksomt liv, siden han overtog Nørre Vosborg i 1824, dels har de bekymringer, han i sine sidste år havde om godsets fremtid, tæret på hans helbred. I dødsannoncen i Holstebro Avis satte enken Molly Fenger da også direkte ord på afdødes tilstand: *"Efter mange Aars Svagelighed og bestandig tiltagende Lidelser henslumrede sødt i dag Morges tidligt kl. 12 ¾ vor inderlig elskede Mand og Fader-"*⁷ Et menneske træt og mæt af dage akkurat som vi ser ham på J.V. Gertners portræt fra 1865 i stuen på Nørre Vosborg.

Etatsråd Andreas Tangs kisteplade fra højen, hvor han selv fandt sit sidste hvilested i august 1868. Kiste- og mindepladerne fra højen er fjernet, da man i foråret 1967 endeligt lukkede indgangen til gravhøvelvingen og kastede jord på, så højen kom til at ligne alle andre gravhøje. Pladerne hænger nu i Gyldenstjerne-kapellet i Ulfborg kirke. Blandt dem er også mindeplader for Henrik Stampe Valeur og Nielly Tang Petersen, som er begravede i henholdsvis Aalborg og Gimsing.

Andreas Tang blev bisat i gravhøjen den 18. august 1868. *"Hans Minde bør giemmes med Kjærlighed"*, som Molly smukt formulerede det i en takkeannonce. Han blev fulgt til graven af notabiliteter og ikke mindst Ulfborg-egnens bønder, som stod hans hjerte så nær. Efter hans død fortsatte livet på Nørre Vosborg i et langsommere tempo. Molly drev godset videre med hjælp fra forpagtere, døtre og svigersønner, indtil hun i 1878 solgte Nørre Vosborg til datteren Christine Tang Valeur og hendes mand bryggeriejer Henrik Stampe Valeur. Molly Fenger

døde 77 år gammel den 5. februar 1885 og blev bisat i gravhøjen den 12. februar ved siden af sin elskede Andreas. Vel havde samlivet med den udadvendte Andreas og hans livfulde mor ikke altid været let; ikke desto mindre formulerede Molly Fenger selv en flot og personlig status ved afslutningen:

"Var det Guds vilie, at jeg skulde drage herfra for at leve et andet sted paa jorden, jeg vil altid sukke efter Vosborg som efter Canaan, skønt jeg vel maa bekende, at jeg ej, hvor gerne jeg vilde, har forstaaet at leve her, og naar man spørger mig, hvad har du gjort, hvad har du udrettet, vis mig din dagsgerning, saa maa jeg svare: ingenting heelt, alting halvt. Halvhed har været min ulykke. Jeg vilde saa gerne dø her, men Guds vilie ske i al ting".⁸

Det ønske gik i opfyldelse.

Senere bisættelser i højen

I gravhøjen står syv kister til voksne og tre til børn. De bevarede 11 kisteplader i bly, der opbevares i Gyldenstjerne-kapellet i Ulfborg Kirke, er således ikke udtryk for faktiske begravelser i højen. Ved nærmere undersøgelser af kistepladernes tekster kan man konstatere, at en er en mindeplade over købmand Christen Noe, som er begravet under højen. En anden plade er til minde om Nielly Johanne Tang Petersen (datter af etatsråd Tang), som er begravet på Gimsing kirkegård, hvor et støbejernsgravkors med hendes navn stadig kan ses. Endelig fortæller en tredje plade, at Henrik Stampe Valeur (gift med Christine Tang Valeur) er begravet i Aalborg. Der er også en plade til minde om Anna Johanne Christense Tang, datter af Molly og Andreas Tang, som døde spæd kun 28 dage gammel i 1846.

Efter Marie Meinert, Andreas Tang og hans hustru Molly Fenger blev følgende voksne begravet i højen: 1. pastor emeritus Peder Tang (født den 5. december 1797, død den 16. februar 1876, 78 år gammel) 2. hans hustru Anna Harpøth (født den 16. august 1806, død den 8. august 1880, 69 år gammel) 3. Nanna Christine Mathilde Tang (født den 9. maj 1846, død den 14. november 1916, 70

Der står de så, tørt og godt, kisterne med Marie Cathrine Meinert gift Tang og Koefoed, Andreas Tang, Molly Fenger gift Tang, Peder Tang, Anna Harpøth gift Tang, Nanna Christine Tang og Christine Lorenze Tang Valeur. De fem afkisterne er fra 1928, hvor kapellet renoveredes i forbindelse med Christines bisættelse. Nu da højen igen er lukket, overlades de til det naturlige forfald, som døden nu engang er.

år gammel) 4. Christine Lorenze Tang Valeur (født den 9. oktober 1838, død den 24. februar 1928, 89 år gammel)

I hvælvingen står desuden tre spædbørnskister. Vi ved ikke med sikkerhed, hvem de rummer, men antagelser har også deres ret. Da man i 1855 etablerede gravhøjen, har man måske gravet den i 1846 døde Anna Johanne Christense Tang op for at bisætte hende i en ny lille kiste i højen, men det har i så fald været en ret usædvanlig handling. Da den kun et-årige Andreas Evald Mejnert Tang Barfod (barnebarn af etatsråd Tang) døde den 10. august 1872 på Nørre Vosborg, blev hans lig ført til Aalborg for at begraves der, så han er ikke et af de tre

døde spædbørn i højen. Derimod kan en af kisterne rumme liget af Peter Noe Tang Benzons, som døde kun tre uger gammel den 25. april 1875. Han var søn af distriktslæge Lorents Benzons og Dorthea Margrethe Tang i Ulfkjær og således berettiget til at blive bisat i højen ifølge fundatsen. På dette tidspunkt var kirkegården i Ulfborg Stationsby endnu ikke taget i brug, så naturligvis har etatsrådets datter og svigersøn fået deres døde spædbarn gravsat i højen. Den 12. juni 1878 fødte Christine Tang Valeur det eneste barn, hun fik i det korte ægteskab med Henrik Tang Valeur. Pigen var dødfødt og blev først begravet hele atten dage senere den 30. juni 1878. I højen naturligvis.

Der er en hypotetisk mulighed for, at den tredje barnekiste, hvis den vel at mærke ikke rummer Anna Johanne Christense Tang, i så fald rummer liget af Emil Rosenørn. Den 18. april 1876 døde den kun tre måneder gamle Emil Rosenørn, søn af forpagter Peder Otto Rosenørn og hustru Marie Breckling på Nørre Vosborg. Måske familien Tang har tilladt den unge adelige forvalter at sætte en kiste med det afdøde spædbarn ind i gravhøjen, selv om det var i strid med fundatsen?

Christine Tang Valeur blev altså som den sidste i 1928 bisat i gravhøjen, der hermed var fyldt. Da niecen Molly Elise Tang Barfod døde den 28. juli 1929 på Vosborglille, blev hun begravet på kirkegården lige nord for gravhøjen. Her kom endnu en Molly til i 1930, da Molly Elise Tang døde 87 år gammel. *"Forhenværende Børnehjemsforstanderinde paa Vosborglille"*, som der står i kirkebogen om denne sidst levende af Molly Fengers og Andreas Tangs døtre. Deres gravsten er bevarede.⁹

I forbindelse med Christine Tang Valeurs bisættelse blev hvælvingen istandsat og fem af ligene flyttet over i nye kister. Ifølge regnskabsbogen har man den 19. december 1928 givet gartner Jensen otte kroner for *"Omflytning af Ligene"*. De blev lagt i nye zinkkister købt for 175 kroner hos blikkenslager Kryger og herefter anbragt i fem nye trækister, som snedker Nygaard fremstillede for 450 kroner. I april 1929 fik de tre små kister nyt underlag. Herefter blev gravhøjen sat gennemgribende i stand i 1930, hvor tømrer Kjær fornyede dørkarmen, og døren blev malet. Murer Husted udførte reparationsarbejder inde i hvælvingen, der blev kalket i 1931. Derefter fik man anskaffet et relief, som blev anbragt inde i hvælvingen - vel den engel ældre Ulfborg-borgere stadig husker at have set hænge derinde over kisterne. I 1933 blev Christine Tang Valeurs kiste malet.

Fundatsen bestemte, at indgangen til gravhvælvingen skulle mures til tyve år efter den sidste begravelse, altså ca. i 1948. Det skete ikke, for Ellen Slot fik fra 1952 og frem til og med 1965 årligt udbetalt 20 kroner for at renholde *"Capellet"* - altså gravhvælvingen. Fru Slot var datter af ovennævnte gartner Jensen, som i en årrække havde holdt grav-

Den frønnede dør med hjertehullet var indtil foråret 1967 adgangen til gravhvælvingen. Ældre mennesker husker endnu synet af en hvid gipsengel gennem bullet inde i kappellet.

kammeret og omgivelserne. Faktisk blev adgangen til gravkammeret først nedlagt så sent som i 1967. Dette år anvendte legatet den forholdsvis store sum af 845 kroner på *"Sløjfning af grave"*. Der kan jo ikke være tale om Tang-familiens ordinære gravsteder på Ulfborg kirkegård, så det må være højen, der henføres til, hvilket også bekræftes af efterfølgende.¹⁰

Den 15. november 1966 skrev sognepræst Rohde Hansen af Ulfborg til enkefrue og godsejer Mar-

616.

REGNING

Nr

Dato 15/5 1967

Til Vosborgs Gravkappel
fra A B Simonsen

for beløbet ifølge tilbud paa lukning og kildamning af Gravkappel paa Ulfborg Kirkegaard		845 00
A B Simonsen Staby paa Ulfborg betalt d 6/4 1967		

LL4 1461

Regningen fra gartner Simonsen, der bekræfter, at det er i foråret 1967 Tang-familiens gravhøj endelig lukkes for adgang.

grethe Krarup, som efter mandens død tidligere i 1966 nu var formand for legatbestyrelsen. Pastoren havde sammen med forvalter Primdahl Nielsen, Nørre Vosborg, og lærer Bak fra Ulfborg, som var kirkeværge, besigtiget gravhøjen på kirkegården først i november, ” – da der fra forskellig Side var blevet paataalt, at dens Tilstand var faretruende”. De tre mænd var dog enige om, at den indre hvælving var solid og ubeskadiget, selv om vand sivede ind og stod på gulvet. Kisterne var ret velbevarede på

nær en barnekiste, der til dels var rådnet. Gavlen mod øst var dog ved at falde fra hinanden, hvorfor sognepræsten foreslog fru Krarup, at indgangsportalen skulle mures til, ”- saaledes at Gravhvælvingen med Kister bevares uforandret og utilgængelig”. Herefter skulle der fyldes jord på ”- saaledes at gravhøjen faar samme Udseende i den østlige Ende som i den vestlige”. Røhde Hansen opfordrede fru Krarup til hurtigt at tage en beslutning, fordi gavlen kunne styrte sammen, ” – og forrette Ulykke paa de Personer, som maatte opholde sig i Nærheden, tillige er Porten saa skrøbelig, at den kunne falde sammen og derved give enhver Adgang til Gravhvælvingen”.¹¹ Det er efterfølgende sket i foråret 1967.

Legatet fortsatte

Ifølge legatets fundats var dets primære opgave løst med opførelsen af gravhøjen og begravelserne her, der forløb over 73 år. I fundatsens § 6 står, at den del af legatets indtægt, der bliver til overs, efter at udgifterne til gravhøjens vedligeholdelse er afholdt, skal uddeles til værdigt trængende, der er født i Ulfborg sogn, har henlevet størstedelen af deres liv i sognet og i øvrigt ”fører et kristeligt levned og ikke nyder eller har nydt understøttelse af det offentlige fattigvæsen”. Hvert år op mod jul skulle legatet uddeles i portioner, som legatbestyrelsen fandt passende som ”en virkelig hjælp” for de pågældende. Skulle der ikke være værdige kandidater i Ulfborg sogn, kom beboere i Gørding, Vemb og Bur sogne i betragtning, ligesom beboere på tidligere strøgods til Nørre Vosborg kunne komme i betragtning: Kjeldalgårde i Idom, Vestre Madumflod, Bødkerhuset i Madum, Harboesgård i Staby og Brunsledhus i Nees.

Bestyrelsen for legatet mødtes kun en gang årligt i november måned på Nørre Vosborg; her sad gods-ejeren som formand for legatet altid for bordenden. Fra 1930'erne Andreas Tang Barfod, som første gang var fraværende på mødet den 14. december 1946. Fra 1947 var overretssagfører Janus F. Krarup som ny ejer af godset formand for legatbestyrelsen. Han deltog sjældent i legatbestyrelsens møder. Han blev i 1966 afløst af sin hustru Margrethe Krarup.

Den 18. september 2012 åbnedes efter 55 års stilhed adgangen til Tang-familiens gravkapel i højen på Ulfborg kirkegård. Årsagen var Realdania Bygs ønske om som administrator af Det Tang-Vosborgske Legat at få dette afviklet ved at anvende restkapitalen til at restaurere gravhøjen og dens indre. En alsidig skare af arkitekt, håndværkere, kirkeværge, byrådsmedlemmer, præst, graver, museumsfolk og andre interesserede tog del i begivenheden.

Indtil Realdania Ejendomme overtog Nørre Vosborg, var Krarups svigersøn Henrik Haubroe i en lang årrække formand for legatbestyrelsen. Ud over den til enhver tid værende sognepræst i Ulfborg skulle sognerådet - senere kommunalbestyrelsen - udpege et medlem til legatbestyrelsen. Blandt dem har været: Laurids Villemoes, Søren Damgaard Bro, Jens Meldgaard, Chr. Ebbensgaard, Frede B. Østergaard og sidst Jens Ebbensgaard, der sad ca. 20 år i bestyrelsen.

I den ældst bevarede regnskabsbog fra legatet er den første uddeling af legatportioner i 1937, hvor følgende modtog understøttelse: Stine Slyk (20

kroner), Sine Andersen (50 kroner) og Sidsel Høgsbjerg (50 kroner). Stine døde året efter, men andre enlige kvinder havde det svært nok endda, så man manglede ikke potentielle modtagere. Det bemærkes, at når mænd i denne periode fik tildelt en portion af legatet, var beløbet som regel noget højere end i kvindernes tilfælde: 50-100 kroner. Magnus Mikkelsen fik således i de første krigsår tildelt 100 kroner årligt, men i 1944 fandt bestyrelsen for legatet det nødvendigt, at ” - betone overfor ham, at han ikke kan vente fortsat at faa Legatet hvert Aar”. Også Ane Sand modtog en legatportion en årrække i 1930'erne, men i 1936 vedtog bestyrelsen, at hun

ikke skulle have mere, da hun ikke ” – vare stærkt trængende og ej heller mere er i Stand til at opfatte, at hun faar Penge mellem Hænderne”. Sidst anførte var da også mindre heldigt.¹²

I 1996 forsøgte Henrik Haubroe som formand for legatbestyrelsen at få fundatsen ændret. Legatets to oprindelige formål mente bestyrelsen ikke længere svarede til virkeligheden, idet gravhøjen som beskrevet for længst var tilkastet og lukket og som sådan aktuelt ikke krævede nogen vedligeholdelse. Hvad angik uddeling af legatportioner til værdigt trængende, som ikke havde modtaget støtte fra det offentlige fattigvæsen, så hørte det en anden tid til. Haubroe foreslog derfor fundatsen ændret således, at legatet kunne anvendes til kulturelle og sportslige aktiviteter med udgangspunkt på Nørre Vosborg. Legatet skulle samtidig ændre navn til ”Wosborg Fonden”, der også skulle kunne bidrage til, at gården på længere sigt kunne bevares som et offentligt tilgængeligt fortidsminde. Ifølge forslaget skulle ”Wosborg Fonden”s bestyrelse ud over ejeren af Nørre Vosborg bestå af amtsborgmesteren i Ringkjøbing amt og borgmesteren i Ulfborg-Vemb kommune. Bestyrelsen besluttede enstemmigt at søge legatets fundats ændret som beskrevet.¹³

Forslaget blev dog aldrig gennemført, hvorfor Det Tang-Vosborgske Legat fortsatte sin eksistens frem til 2012.

Inden overdragelsen af Nørre Vosborg til Realdania Ejendomme havde Henrik Haubroe henvendt sig til en lokal murer for at få tilbud om indsættelse af en lodret stentavle i den oprindelige døråbning. Her skulle navnene på de gravsatte i højen stå. ”Dermed kunne vi fuldt forsvarligt have fået fonden nedlagt”, som Haubroe skrev til direktør Peter Cederfeld, Realdania Ejendomme.¹⁴ Imidlertid døde mureren, inden Haubroe fik sit tilbud, og Nørre Vosborg blev solgt.

Restaurering af gravhøjen og dens fremtid

Ved Realdania Ejendommens overtagelse af Nørre Vosborg i 2004 blev man også varetager af Det Tang-Vosborgske Legat, hvis kapital nu var på 27.572,04 kroner.¹⁵ Gravhøjen på Ulfborg kirkegård havde

Kun de øverste skifter fjernedes, så håndværkere og museumsfolk kunne komme ind i hvelvingen og vurdere behovet for istandsættelse. Det viste sig, at etatsråd Tangs bygningsværk havde modstået tidens tand og egentlig kun krævede mindre reparationer. Adgangen til hvelvingen og kisterne er nu efter rengøring atter lukket og forbliver det i al overskuelig fremtid. Holstebro Museum har indstillet højen til fredning.

man således også et ansvar for, men dens tilstand under græsdækket kunne ingen vide noget om. Man besluttede derfor at åbne ind til gravhvelvingen for at vurdere højens tilstand og få de nødvendige reparationsarbejder udført. Man ville anvende den resterende kapital i Det Tang-Vosborgske Legat til dette arbejde, og derefter få legatet ophævet. Slutstenen skulle være opsætning af en informationstavle, der redegjorde for højens og legatets historie samt en fortegnelse over de begravede i højen.

Tirsdag den 18. september 2012 fjernede man jorden på højens østside, og de øverste skifter i den tilmurede dør blev taget ned, så håndværkere, kirkeværg og museumsfolk kunne besigtige højens indre.

45 års stilhed blev brudt. Et stort øjeblik at komme så tæt på de afdøde, som nogle af de tilstedeværende gennem års arbejde med Nørre Vosborgs historie i 1800-tallet synes næsten at kende som mennesker. Historien stod stille derinde i hvælvingen.

Ingeniør Keld Abrahamsen, Højbjerg, besigtigede hvælvingen og fremsatte derefter anbefalinger til den efterfølgende istandsættelse. Grundlæggende var rummets tilstand god som følge af forholdsvist konstante fugtforhold gennem tiden. Kapellets gulv var tørt, selv om det ligger under det omkransende terræn på kirkegården. Kisterne er fordelt med tre mod vest og fire mod øst – barnekisterne står op mod sydvæggen. De tre vestligste kister er hævet ca. 20 cm i forhold til de øvrige, som står på et gulv af sand. Loftet over det ca. 30 kvadratmeter store rum er et tøndehvælv, der på sit højeste sted er 2,65 m. I vestgavlen er der et tildækket ventilationsgitter og i østgavlen et dørhul med to træfløjde og et uafdækket ventilationshul. Det kunne konstateres, at kapellets indre var i overraskende god stand uden væsentlige revner i murværket. Selv kalk- og pudslagene var stadig næsten intakte, og grundkalken hæftede endnu. Der var enkelte rustsprængninger omkring indmurede stâldele.

Der var således ingen grund til at gennemføre grundlæggende arbejder på højens konstruktion. Løs kalk er blevet fjernet, og alle flader er nykalkede. Kisterne er rengjorte. De frie murender har fået et nyt lag mørtel og er overdækket med murpap, inden jorden atter blev fyldt på. Ventilationsristen i vestgavlen er fjernet, og hullet muret til. Den rusttærede stâldorn over dørhullet er fjernet, og hullet repareret.¹⁶

Således er gravhøjen og dens hvælving på Ulfborg kirkegård nu sikret et forhåbentligt langt liv til minde om den i vestjysk kulturhistorie enestående Tang-slægt, der fra 1786 til 2004 ejede Nørre Vosborg. Slægten har brugt dette sted til begravelser fra 1799 til vor tid, når medtages begravelserne på kirkegården lige nord for højen. Holstebro Museum har i 2012 indstillet højen til fredning hos Kulturstyrelsen, fordi den er et væsentligt element i kulturmiljøet omkring Nørre Vosborg.

Noter

1. Nielsen 2001.
2. www.arkivalieronline.dk: Ulfborg kirkebog.
3. LAN, Pr.1341-1, Marie Christine Meinert, privatarkiv, dagbøger 1794-1816.
4. LAN, Pr.1384-6, Marie Cathrine Meinert, privatarkiv, diverse dokumenter, regnskaber, breve m.m.
5. Fremgår af liste udarbejdet af A.E.M. Tang, Note 4 *ibid*.
6. Bygger på fundatsteksten af den 9. januar 1879, i: LAN, G.428-210, Nørre Vosborg gods, regnskaber og bilag for Det Tang-Vosborgske Legat 1855-1946.
7. Holstebro Avis den 15. august 1868.
8. Molly Fengers upublicerede erindringer. Her anvendt efter afskrift af Niels Henriksen 1982, s. 55.
9. Bygger på gennemgang af Ulfborg sogns kirkebøger, www.arkivalieronline.dk.
10. Regnskabsbog Det Tang-Vosborgske Legat, 1928-74, Holstebro Museum, uregistreret.
11. Brev fra sognepræst Rohde Hansen til Margrethe Krarup af den 15. november 1966, Holstebro Museum, papirer vedr. Det Tang-Vosborgske Legat, uregistreret.
12. Bygger på forhandlingsprotokol for bestyrelsen for Det Tang Vosborgske Legat, 1937-70, Holstebro Museum, uregistreret, og note 10 *ibid*.
13. Brev af den 12. juni 1995 fra Henrik Haubroe til Jens Ebbensgaard og sognepræst Gunvor Blichfeld. (Venligst udlånt af Jens Ebbensgaard).
14. Brev af den 22. marts 2004 fra Henrik Haubroe til Peter Cederfeld. (Kopi venligst udlånt af Jens Ebbensgaard).
15. Ifølge regnskab for perioden 1.1.-31.12.2004.
16. Notat udarbejdet af ingeniør Keld Abrahamsen, Højbjerg, den 21. september 2012 til Realdania Byg A/S.

Litteratur

Nielsen, Jytte 2001: Miehernes gravsteder i Sydthy, *Sydthy Årbog* 2001, s.60-64.